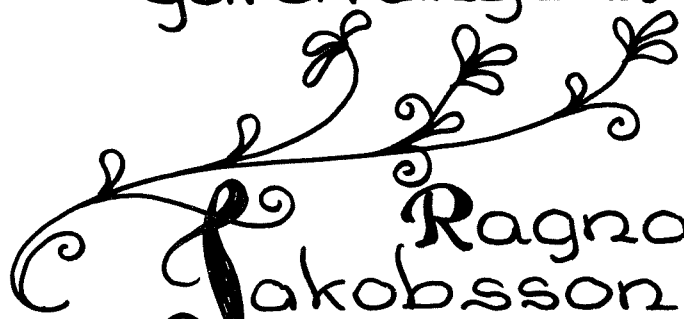

Med Orgelpipor o. Stämband

Där bodde de
gamle i tider för längesen
gången
där gled deras liv så
sakta som rågens
julisus en afton i
gårdavången.

Ragnar
Jakobsson
berättar:

Farhults Klockaregård och de där boende under tre århundraden - 1700, 1800 och 1900.

De som färdas längs den vackra kustvägen från Arild till Ängelholm måste passera Farhult. Säkert ser de då den vita trappstegsgaveln höja sig över de omgivande husen. Kanske blir de då nyfikna och stannar upp ett slag för att titta på den vackra kyrkan.

Ingen som träder in på kyrkogården kan undgå att se den fina korsvirkesbyggnaden, som ligger i omedelbar anslutning till denna. Numera tjänar byggnaden som Församlingshem, men ända fram till år 1956 var den Kantorsbostad.

Klockaregården 1/8 mantal nr 2 Farhult har alltså numera upphört att vara bostad åt innehavaren av Klockaretjänsten i Farhult och Jonstorp's församlingar. Boställets jord är utarrenderad och de gamla ekonomibyggnaderna rivna. Boningshuset har ombyggt och restaurerats och det gamla ekekorsvirket har kommit på sin forna plats. Hur gammal byggnaden är vet man inte bestämt. Ett par årtal inskurna i korsvirket ger osäkra besked. Med säkerhet kan man nog anta, att Klockaregården har legat där den nu ligger i minst trehundra år. En tillbyggnad åt väster gjordes, då Carl Holm gift sig med Anna Maria Hörlin den 8/6 1796. Det är deras namn, som står inhugget i korsvirket åt gårdsidan. Där står den 16 maj 1797 C.H. A.M.H.

I äldre tider var Klockaregården liksom de flesta gårdar på landet kringbyggd, där gårdsplanen bildade en fyrkant med port ut mot vägen samt en liten lucka till trädgården i öster. Byggnaderna var på 1800-talet och troligen även tidigare vitkalkade klineväggar och med korsvirket tjärstruket. Klockarna brukade i allmänhet själva sina boställen i moderförsamlingarna. Jonstorp, som är större än Farhult, har troligen alltid varit annex till Farhult. Av vilken orsak är svårt att säga. I J. Lorentz Gillbergs: Beskrivning över Malmöhus län 1765, står att "Jonstorp har Annexe hemman i mantal, Pastor 3/4 och Klockaren 1/4". Om Jonstorp står, att "Desse byar hafva mager åker och äng, surskog och fiske med högskog till Joens-torp".

I Lunds stifts Landebog från 1570-talet står angående Klockarens löneförmåner: "Reditus aditure. Heluneskyldtt 2 skeppir aff hver gaardtt. Pauskemad men minuta ut supra". (Alltså smärre ovissa inkomster).

Om Klockaregårdens egendom står: Bona Curde Aditure. Holte ager 10 skr. Stins ager 3 1/2 skr. Toffte ager 3 1/2 skr. Lycke ager 4 skr. Eng Holved 6 less, Mossen 1 1/2 less, Ramsholtt 1 stack. Onera. Farmars geisterij. 3 B (Skilling)".

I gamla tider skulle Klockaren allting bestyra och vara Klockarefar för hela församlingen. I Prosten Christian Wohllins: Handbok uti Svenska Kyrko Lagfarenheten, tryckt 1799, kan man läsa, vad som då fordrades av en Klockare.:

"En Klockare bör vara ärlig, trogen, flitig och boklärd. Han bör kunna sjunga och skriva, så att han däruti kan undervisa församlingens ungdom. Vidare bör han vara Kyrkan trogen och Kyrkoherden samt Församlingen lydig. Ringning, klämtning och timklockans ställning åligga honom att besörja på behörig tid samt noga vårda det, som honom anförtros. Vid allmänna Gudstjänsten, skriftermål, socknebud och annan kyrkotjänst, när det befallas bör han tillstådes vara. Domkapitlet, Prostens och Kyrkoherdens embetsbrev till Kontrakts Prosten är han skyldig att genast till nästa Klockare fortskaffa, och i händelse han försummar, bör han ansvara för den skada, som därigenom timar. Besynnerligen åligger det Klockaren, att med flit och trohet driva barnaläran, och vad dess sysslas förvaltning i öfrigt angår, är han pliktig ställa sig till efterlevnad den instruktion, som Biskop och Consistorium honom föreskrifa. a) Wid lant-församlingar bör en Klockare äfven kunna öppna åder."

Så sent, som när Kantor Ivar Holm år 1909 blev vald till Klockaretjänsten, måste han till sin ansökan och sina meriter även bifoga ett intyg från Provinsialläkaren Dr. Nyman, att han av honom fått undervisning i vaccination och åderlåtning. Kantor Holm berättade, att när Doktor Nyman överlämnade intyget, sade han: "MEN FÖR FAN GÖR DET INTE!"

I en äldre uppräknings av Klockarens arbetsuppgifter står även: "Klockaren skall om VÅR och HÖST så säden på Prästgårdens jord, samt, när så påfordras, slakta Prästens gris. För detta skall han vid Jultiden av Prästen få ett par goda ullstrumpor."

I början av 1700-talet innehade Nils Lundqvist tjänsten som Klockare i Farhults och Jonstorps församlingar. Han var född 1700 och fick platsen 20 år gammal, troligen efter sin far. Han innehade tjänsten i 41 år till sin död 1761. Som dödsorsak står i Kyrkoboken, att han dött av svullnad i benen. Nils Lundqvist var gift med Elisabet Hörning. Hon var troligen född i Örkelljunga. De hade fyra barn.

En hette Jöns och föddes den 19 maj 1730. I Dopboken står: "Den 27 maj döptes Klockare Nils Lundqvist dess hustru Elisabet Hörnings lilla son i Farhult och kallades Jöns. Pastorns hustru Brita Göding bar barnet till dopet. Test (dopvittnen): Studius Jöns Follin, Klockare Jonas Hörning, Jungfru Magdalena Göding."

En son, Jonas Lundqvist, bosatte sig i Engelholm.

I Farhults Kyrkobok står det: "1749 begrovs Klockare Nils Lundqvists lilla dotter 2 1/2 år gammal, död av kopporna, benämnd Ingri-Greta."

Dottern Elisabet blev gift med Comminister Sven Hallbeck. De bodde någon tid i Lilla Snorröd. I Farhults dopbok står antecknat två barndop i deras hem: "Den 3 april 1775 döptes Comminister Sven Hallbecks och Elisabet Lundqvists piltebarn och kallades Jonas. Bars till dopet av Klockaränkan Elisabet Hörning från Klockaregården. Test: Studenten Lars Darin, Prästgården, Jonas Lundqvist, Engelholm, Juliana Darin, Prästgården." Och i Dopboken för 1777 står: "Den 14 juni 1777 döptes Comminister Sven Hallbecks och hans hustru Elisabet Lundqvists lilla dotter, född den 9 juni kl. 3 om morgonen, och kallades Elisabet. Bars till dopet av Mademoiselle Helena Aulin, Prästgården. Test.: Cronolänsman Petter Elmerot, Klockare Jöns Lundqvist, Klockaregården, Jungfru Sofia Aulin, Jungfru Petternilla Höikendahl, Prästgården."

Efter Klockare Nils Lundqvists död 1761 blev hans son Jöns Lundqvist Klockare i Farhult och Jonstorp. Jöns Lundqvist var född den 19 maj 1730. Han innehade tjänsten i 17 år, från 1761 till sin död den 21 mars 1778, då han var 48 år gammal. Han var gift med Christina Berggren, född i Båstad 1751. I Farhults Dopbok står antecknat tre barndop i familjen:

”Den 26 maj 1772 döptes Klockare Jöns Lundqvist och Christina Berggrens son, som föddes den 23 maj kl. 5 om morgonen, och blev kallad Nils. Bars till dopet av Fredrik Hansonius hustru Chatarina Aulin uti Prästgården. Test.: Comminister Sven Hallbeck, Jonas Lundqvist, Engelholm, Mademoiselle Juliana Darin, Prästgården, Jungfru Maja Berggren uti Båstad.”

Pojken dog innan den 10 september 1773, ty då döptes en annan pojke med namnet Nils. I Dopboken står: ”Den 10 september 1773 döptes Jöns Lundqvist och Christina Berggrens lilla son i Klockaregården och kallades Nils. Bars till dopet av Johan Berggrens hustru Elna Åkergren från Båstad. Test.: Com. magister Bengt Darin, Prästgården, Magnus Smedman, Engelholm, Mademoiselle Christina Hansonius, Farhults Prästgård, Jungfru Hedvig Berggren, Båstad.

Den 11 februari 1778 döptes Klockare Jöns Lundqvists och hans hustru Christina Berggrens lilla dotter i Klockaregården, som blev född den 7 februari kl. 10 på dagen, och kallades Helena. Bars till dopet av Kyrkoherde Samuel Adrians hustru Juliana Darin. Test.: Aufskultanten i Bergskollegium Magnus Darin, Skepparen Nils Berggren, Båstad, Mademoiselle Christina Hansonius i Prästgården, Helena Aulin i Prästgården.”

Den 21 mars 1778 dog Klockare Jöns Lundqvist i Farhults Klockaregård. I Farhults Kyrkobok står antecknat, att dödsorsaken var Invertes-styng, troligen lunginflammation.

När Jöns Lundqvist dog, efterlämnade han 27-årig änka med två små barn. Deras försörjning skulle tryggas genom att, som den tidens sed var, änkan gifte sig med den, som skulle erhålla Klockaretjänsten. Det var ett villkor som ställdes, att de skulle, som det benämndes, *konserveras* vid kallet. Efter att ha gått in på dessa villkor, valdes till Klockare Carl Holm, född den 10 augusti 1753

i Slimminge. Hans föräldrar var Jonas Hansson Holm, född 1705 och Elisabet Holm, född 1710. De arrenderade Bäckarhuset 1/8 mantal tillhörande Brödda gård. Hans morfar var Andreas Holm, född 1669 och gift med Anna Persdotter, född 1676 i Skurup. Andreas Holm var frälsfogde på Svaneholm. De var 1711 bosatta på Stubbarp i Slimminge, 1 helt mantal.

Utdrag av Dödsboken i Farhult: "Den 9 augusti begrovs Klockar-änkan Christina Berggrens barn, döda i kopporna. Pilten 5 år och flickan 1/2 år."

Nästa år den 10 april 1779 vigdes Klockare Carl Holm med änkan Christina Berggren i Farhults Klockaregård. De fick fyra barn: Jöns Peter (efterträdaren till tjänsten), född den 17/2 1781 och död den 10/1 1831, Elias, född 1783, död troligen 1796, dottern Elisabet, född den 8/1 1786, död i Farhult den 7/11 1831, ogift, och Jonas, född 1789, troligen död samma år.

Om första barnets dop står följande: "Den 22 februari 1781 döptes Klockare Carl Holms och Christina Berggrens barn, som föddes den 17 februari kl. 4 om aftonen och kallades Jöns Peter. Han bars till dopet av Hattmakaren Magnus Smedmans hustru Maria Berggren, Engelholm. Test.: var Gårdskrivaren Erik Holm, Stegnaglie, Smedgesällen Sven Berggren, Båstad, Mademoiselle Christina Hansonius, Farhult och Jungfru Benedikta Berggren, Båstad.

Den 8 maj 1795 dog Christina Berggren i Farhults Klockaregård, 44 år gammal.

Carl Holm vigdes för andra gången den 8/6 1796 med Anna Maria Hörlin, född i Kristianstad den 6/4 1764 och död i Farhult den 2/5 1837, 73 år gammal. Barn i deras äktenskap var: Greta Maria, född 1796 och död 1797, Erik Nicklas, född 1798 och död i Sönnarslöv, Johan Christian, född 1799, död i Svalöv på 1860-talet (en son till honom, Carl Peter Holm, blev Klockare i Väsby), Carl Samuel, född 1802, död troligen i Riseberga, Anders, född 1805 och död i Örkellunga och Maria Chatarina, född 1801 och död samma år. En sonson till Carl Holm och Anna Maria Hörlin var Guldsmed Fredrik Holm i Helsingborg.

År 1820, då Carl Holm var 67 år gammal, avsåde han sig Klockaretjänsten till förmån för sin son Jöns Peter Holm, som var född i Carl Holms första gifte med Christina Berggren. Jöns Peter var i sin ungdom sjöman och hade bland annat varit värvad i engelska flottan, där han 1805 varit med när slaget vid Trafalgar stod. Då var han 24 år gammal. Han var borta i flera år utan att under denna långa tid meddela sig med hemmet i Farhult. Enligt en släkt-historia skall han ha kommit hem en julaftonkväll, då helgen skulle ringas in. Han skall då ha ringt in helgen, som han gjort så många gånger innan han rest ut i världen. Hans gamle far, som inne i Klockaregården lyssnade till klockans klang, skall då ha sagt till sin hustru: "Hör du Mor? Så har inte klockan hörts, sen Jöns Peter var hemma." Att det blev en glad Jul i Farhults Klockaregård är givet. Jöns Peter Holm gifte sig 1816, då han var 35 år gammal, med Chatarina Andersdotter, som var född i Rya församling den 16/10 1790. Hon dog i Farhult den 4/12 1846.

Deras barn var: *Carl*, född den 30/10 1816, död den 8/2 1878 (Han blev Klockare i Farhult, när farfadern dog 1838), *Johan Fredrik*, född den 15/8 1818 (han flyttade till Engelholm 1845, där han blev Klockare i Engelholm och Munka Ljungby samt folkskollärare i Engelholm). Han dog den 2/8 1893. Hans hustru Laura Kull, född den 25/11 1820 i Barkåkra, där hennes far var Klockare, hade dött 40 år gammal den 8/12 1860. *Christina Helena*, född 1820, flyttade till Engelholm 1845, där hon gifte sig med Byggmästare Jöns Hallberg, *Anna Beata*, född 1827, gifte sig med folkskollärare Lave Nilsson, född den 20/12 i Esphult, Djurröds församling, död i Söndrum. Lave Nilsson var den förste folkskollärare i Farhult, som tagit folkskollärarexamen. Han tjänstgjorde vid den nybyggda fasta skolan i Farhult. Han tog avsked från platsen som lärare i Farhult och tog tjänst som skogsvaktare på Hallands Väderö — — "för sin utkomst skull" står det i protokoll från den tiden. En son, född två år tidigare, fick namnet *Andreas Peter*. Han föddes den 12/4 1825 och dog den 15/4 1899. Han var gift med Anna Sofia Nordfeldt, som var född den 10/3 1820 och dog den 5/7 1888. Hon var dotter till Per Nordfeldt och hans hustru Elna Boborg i Stora Snorröd. Andreas Peter Holm blev vald till folkskollärare vid Farhults fasta skola 1859 och tjänstgjorde till pensionsåldern. Hans son Jöns Peter Holm fick platsen efter honom. Jöns Peter blev student i Helsingborg och tog folkskollärarexamen i Göteborg. Han var född den 31/3 1849 och dog den 1/9 1893.

Den 10/1 1831 dog Klockaren Jöns Peter Holm, som var född den 17/2 1781, alltså 50 år gammal. I Kyrkoboken står Inflammationsfeber som dödsorsak. Han efterlämnade änka med fem barn. Den äldste sonen Carl var då 15 år. Den gamle Klockaren Carl Holm, som nu var 78 år gammal, hade 11 år tidigare lämnat tjänsten åt sonen Jöns Peter. Han återfick nu tjänsten genom kunglig nåd. Han innehade tjänsten till sin död 1838. De tre sonsönerna, Carl 22 år, Johan Fredrik 20 år och Andreas Peter 13 år hade under farfaderns sista år gemensamt skött tjänsten.

Carl Holm blev efter farfaderns bortgång 1838 Klockare i Farhult och Jonstorp. Han gifte sig med Anna Bengtsdotter, som var född i Strövelstorp den 12/2 1820. De fick nio barn. Den äldste av deras söner, Jöns Peter Holm var född 1841 och gift med Matilda Nordström från Helsingborg. Han blev Kyrkoherde i Andrarum. En av deras söner var Musikdirektör Sigfrid Holm, Domkyrkoorganist i Lund.

Carl Holm dog 1878, då hans son Carl Fredrik Holm blev Klockare. Han var född den 18/2 1852 och dog den 26/6 1907. Han gifte sig 1874 med Elna Andersdotter, född i Farhult den 2/6 1848, död 1931.

Efter Carl Fredrik Holms död 1907 fick änkan två s. k. nådeår, då hon fick behålla tjänsten, men vikarierande Kantorer skötte den. År 1909 var det val av ny Klockare i Farhult och Jonstorp. Carl Fredrik Holms son, Kantor Ivar Josef Kornelius Holm valdes då som innehavare av tjänsten, 21 år gammal. Han var född den 5/10 1888. Han kom att ha tjänsten i nära 50 år. Kantor Ivar Holm var gift med Signe Larsson, född i Engelholm 1897, död i Farhult år 1976. De hade två söner, Inge och Einar, som båda dog innan fadern. Ingen av dem hade ägnat sig åt musik. Kantor Ivar Holm dog 1971. Han var den femte generationen Holm, som varit Klockare i Farhults och Jonstorps församlingar. De har varit Klockare och bott i den gamla Klockaregården från 1778 till 1956, då Ivar och Signe Holm flyttade in i sin villa.

Under 178 år hade det varit Klockare, som hette Holm. Det var, som författaren Theodor Thuveesson skrev i en dikt: "Där bodde de gamle i tider för länge sen gången — — där gled deras liv så sakta som rågens julisus en afton i gåravången."

Översikt:

Nils Lundqvist (1700—1761)	Klockare i Farhult—Jonstorp	1720—1761
Jöns Lundqvist (1730—1778)	” ” ”	1761—1778
Carl Holm (1753—1838)	” ” ”	1778—1820
Jöns Peter Holm (1781—1831)	” ” ”	1820—1831
Carl Holm (1753—1838)	” ” ”	1831—1838
Carl Holm (1816—1878)	” ” ”	1838—1878
Carl Fredrik Holm (1852—1907)	” ” ”	1878—1907
Carl Fredrik Holms änka uppehöll tjänsten i 2 år med vik. kantorer.		
Ivar Josef C. Holm (1888—1971)	Klockare i Farhult—Jonstorp	1909—1956

Opus nr 2.

sats I: Våra kyrkor

-||- II: Lite orgelbyg-
gerihistoria

-||- III: "På sångens
vingar" ~ vi
minns

nedtecknat av Gunvor
Lindberg

Kyrkorna

Församlingarnas kyrkor är båda från medeltiden, Jonstorps från 1100-talet och Farhults från 1200-talet.

Farhults lilla vackra kyrka är kanske den allra bäst bevarade medeltidskyrkan i Kullabygden. Tornet, som är av yngre datum kom till på 1400-talet. Kyrkan ger, trots sina många ärevördiga år, besökaren nästan en känsla av intimitet och hemtrevnad. När den står smyckad till bröllop eller när de tre kristallkronorna med sina levande ljus lyser välkomnande under Juletid eller vid Musikgudstjänster, grips man av den säregna stämning detta lilla kyrkorum kan förmedla.

Riktat man då blicken mot altaret ser man också Absidvalvets väl bevarade målning. Kanske det värdefullaste arvet från en gången tid. Lite svag i färgen men helt ursprunglig visar den besökaren Världsalltets Herre, "Ärones Konung", (Rex Glorïae), sittande på regnbågen med jorden som fotapall, och solen och månen. Den högra handen är lyftad till Välsignelse och i den vänstra håller han Livets bok. Det hela är inramat i ellipsform, som utanför sig har evangelisterna och flera helgon med sina olika attribut.

Ljusstakarna på altare och predikstol är från 1500-talet och Korgolvet prydes av en ny-inventarie, en matta signerad Barbro Nilsson, AB Märtha Måås-Fjetterström, Båstad. Mattan heter Salerno och är en mindre kopia av en matta, som Svenska Flygvapnet skänkte till en kyrka i Salerno efter en flygolycka, till minne från Sverige åt de förolyckade.

Den första orgeln inköptes till Farhults kyrka år 1843, men orgelhuset daterar sig från 1916, då den i bruk varande orgeln byggdes av Orgelbyggare Eskil Lundén, Göteborg. Den är nu i dåligt skick och Kyrkorådet i Farhult uttalade sig år 1979 för, att en ny orgel skall inköpas.

Jonstorps kyrka är tillägnad Norges skyddshelgon S:t Olof, Olof den helige eller den digre. Denne Olof Haraldsson föddes år 993, kämpade i Vikingahären i England och Normandie på 1010-talet.

Han återvände till Norge och hyllades som kung 1016. Olof äktade den svenska prinsessan Astrid och ingick förbund med Anund Jakob. Denne och Olof besegrades vid Helgeån av Knut den store av Danmark. Och Olof fördrevs från Norge. Han försökte med svenskar-
nas hjälp återvinna sitt rike men stupade i Stiklastad 1030.

Olof blev snart Norges skyddshelgon och dyrkades under katolsk tid på sin dödsdag den 29 juli med en Olofsmässa i Nidaros, nuvarande Trondheim. Olofs kvarlevor finns bevarade i ett skrin i Nidarosdomen i Trondheim, men när Jonstorps kyrka restaurerades 1951 upptäckte man ett relikskrin innehållande bl. a. linne från Olof den helige.

Under medeltiden blev det också vanligt, att i kyrkans triumfbåge uppsätta en i trä skulpterad framställning av den korsfäste Kristus, ett s. k. Triumfkrucifix. Ett mycket väl bevarat sådant från 1400-talet finns i Jonstorps kyrka. Det är numera uppsatt över dopaltaret, där det väl harmonierar med den i trä vackert utskurna dopfunten av betydligt yngre datum. Konstnären Ralph Bergholz, numera bosatt i Fjälastorp, Brunnby församling, har med stor skicklighet huggit ut dopfunten ur ett enda ekstycke. Den är daterad 1944—48 och står med sin dopskål från år 1618 på en matta, signerad Barbro Nilsson, AB Märtha Måås-Fjetterström, Båstad, alltså även den en ny-inventarie.

Jonstorps första orgel inköptes år 1826 av Strands orgelbyggeri för 1933 riksdaler och 16 skilling banco. Samtidigt byggdes också orgelhuset. Denna orgel var i bruk i nära hundra år, men 1927 ersattes den av en Walker-orgel från Tyskland. Troligen kom då en del utbyggnader på orgelhuset till, ty när en ny orgel invigdes år 1963, står det, att orgelhuset återställdes i sitt ursprungliga skick. Denna nya orgel, som är byggd av Poul-Gerhard Andersen, Köpenhamn, omfattar 13 stämmor och kostade 60.000: — kronor.

Anders Persson, son till Anna och Arvid Persson i Glimminge, och som numera har eget orgelbyggeri i Brunnby, var då i tjänst hos P. G. Andersen. Han var alltså med och byggde orgeln i Jonstorps kyrka och hans svåger, Musikdirektör Torsten Nilsson, Stockholm, var kontrollant vid orgelbygget. Även Torsten Nilsson är från bygden, eftersom han är son till Klockaren Torsten Nilsson i Väsby. Vid invigningen den 10/11 1963 spelade Musikdirektör Torsten Nilsson: Min själ skall lova Herren av Buxtehude, Fantasi

i G-dur av Bach, Svit för orgel av Purcell, två koralförspel av Brahms samt Toccata och fuga i d-moll av Bach. Kyrkokören sjöng under ledning av kantorerna Inga och Agnes Gudmundsson: Kommen för Herren med tacksamhet av Bach och Dig helge Ande bedja vi av Albert Runbäck. Invigningen förrättades av kontraktsprost Ragnar Ekström assisterad av kyrkoherdarna Bror Håkansson, Gösta Wittzell, Allan Lidberg och Hans Nyman samt av församlingens kyrkovärddar Robert Andersson och Ivar Jönsson.

Musikdirektör Torsten Nilssons utlåtande om den nya orgeln lyder: "Orgelns tekniska utförande är av mycket hög standard. Verkets klangliga struktur är kammarmusikalisk. Instrumentet kan därför på ett i allo utmärkt sätt göra tjänst såväl i liturgiska som i mera konsertmässiga sammanhang."

Orgelns disposition är följande:

Man. I: Salicet 8', Principal 4', Valdflojt 2' och Mixture III.

Man. II: Rörflojt 4', Gedakt 8', Quint 1 1/3', Principal 2', Dulcian 8' och Cymbel II.

Ped.: Fagott 16', Spetsflojt 8' och Subbas 16'.

Lite orgelbyggerihistoria

Anders Jönsson är det äldsta namnet inom Sveriges orgelbyggerihistoria. Han byggde faktiskt bara en orgel, men så var den också stor. Det var orgeln i Linköpings domkyrka, som på Gustav II Adolfs befallning uppsattes över kyrkans västra ingång åren 1619—29. Den kostade 3100 daler och eftersom priset för varje stämma beräknades till 80 daler, så förstår man, att orgeln verkligen var stor. Den har sedan, som det står i en skrift: ”genom vårdslösa och oförståndiga organister alldeles odugligt gjorts.”

Vår äldsta *bevarade* svenska orgel är placerad i Folkströms bruks kapell i Hällestads socken, Linköpings stift. Vid restaureringsarbetet 1953 gjordes ett märkligt fynd. På väderlådans framsida fann man en lapp påklistrad, och där stod: ”Johan Agerwall Orgelmacher me fecit (har gjort den) in Söderköping a=o 1700.

De säkraste tecknen på förekomsten av svenskt orgelbyggeri daterar sig inte längre tillbaka än i början på 1600-talet. De orglar som användes tidigare var antingen beställda från utlandet eller också gjordes de här hemma av utländska mästare. Men i början på 1600-talet började plötsligt intresset för orgel och orgelmusik vakna och efterfrågan på orglar till kyrkorna steg hastigt. Detta hade ju sin första orsak i, att orgeln nu äntligen fått lite mer att säga till om i Gudstjänsten. Bl. a. hade unison psalmsång införts i våra kyrkor och den leddes i regel av Klockaren, som hade en egen klockarbänk placerad längst fram i kyrkan, eller ibland stod han mitt i gången för att ”hålla den enfaldiga och dumma hopen rätt vid ton”, som det heter i en Musikhistoria. Men nu tyckte man tydligen inte att detta räckte, utan man ville gärna ha ett instrument, som ”kunde hålla sången i styr”, som det står i Sockenstämmeprotokollen.

Stadsförsamlingarna fortsatte nog att beställa sina orglar utifrån, men för de stackars fattiga byförsamlingarna kom det inhemska orgelbyggandet som en skänk från ovan. Det är klart, att våra utlandsskolade orgelbyggmästare under 1700-talet stod på ett högre plan, men 1600-talsorgelbyggarna får därför inte underskattas. De var dock föregångsmännen, som beredde marken för stororgelbyggeriet.

”Att hålla sången i styr” i Farhult och Jonstorp med hjälp av orgelbrus kunde alltså, som redan sagts ske först, när de första orglarna installerades på 1800-talet. Och det är också i mitten på detta århundrade man kan spåra de första livstecknen på, att kyrklig Körsång förekom.

Om man slår upp ordet Körsång i ett lexikon får man veta, att det är unison eller flerstämmig sång. Nya Testamentet innehåller talrika vittnesbörd om, att sång förekom vid de första kristna Guds-tjänsterna. Sannolikt har de kristna övertagit det sångsätt som förekom i synagogerna och i Jerusalems tempel. En försångare sjöng versen medan församlingen sjöng en refräng (amen, halleluja, Gloria patri etc.) Denna växelsång mellan solist och församling kallas responsorial psalmodi. Responsum = *svar*, och psalmodi betecknar ett halvt sjunget, halvt talat, reciterande sångsätt.

Under tidig medeltid, fram till år 1000, förekom endast enstäm-mig sång, den s. k gregorianska sången. Den är uppkallad efter på-ven Gregorius den store, som dog år 604. Han var den store *ord-naren* av den kyrkliga sången.

Till allra största delen kan vår västerländska konstmusik sägas ha uppkommit ur den katolska kyrkans musik. Den lever fortfarande kvar i vår kyrka i form av de gammalkyrkliga melodierna i mäss-bok och koralbok. Den romerska gudstjänstmusiken spred sig så-lunda runt om i Europa och i den form den fastlades av Gregorius och hans sångskola lever den i dag praktiskt taget oförändrad kvar i den romersk-katolska kyrkan.

Först under 1500-talet, renässansen, växer flerstämmigheten fram och fulländas. Det är också under detta århundrade vi får söka den egentliga orgelmusikens utveckling.

Från 1500-talet daterar sig också Cembalon, ett tangentinstru-ment, som även i dag spelar en viktig roll för återgivning av äldre musik. En Cembalo med tidigare placering i Helsingborgs konsert-hus, inköptes år 1979 för donationsmedel. Den står i Jonstorps kyrka, till glädje och fromma för församlingarnas musikliv.

En generation "som minns..."

Det finns inga anteckningar eller data om, när en Kyrkokör första gången framträdde i våra kyrkor. Det som nedtecknats har kommit till genom muntlig tradition från den äldre generation "som minns".

I en bevarad skrift står: "Anders Nils älskliga Petronella erhöll vid sitt giftermål ett guld kors av Pastor Koch."

Denna Petronella Andersdotter, född den 17/9 1836 i Tranekärr nr 1 (Vasabäck), kom en dag hem från en sångövning och sade till sin Mor: "Nu vet jag, vem jag skall gifta mig med." Det hade nämligen kommit en ny folkskollärare till Jonstorp och eftersom han också var mycket musikintresserad, hade han också anslutit sig till Kyrkokören. Han hette Anders Svensson och kom från Solberga. Han var född den 8/12 1837, och man vet, att han och Petronella höll ihop som "fästepolk" några år innan de vigdes den 5/4 1866.

Troligt är väl, att Petronella redan under sin konfirmationstid kom i kontakt med Kyrkokören och att det var vid sin utflyttning från församlingen i samband med giftermålet som hon fick guld-korset som ett tack för sin insats i Kyrkokören.

De flyttade som nygifta till Östra Karaby, men 1877 blev Anders Svensson erbjuden en lärartjänst i Trollenäs, och familjen flyttade dit. På fritiden byggde den musikaliske Anders orglar och pianon och lade här grunden till det som sedermera blev A. Svenssons orgel- och pianofabrik.

En brusten blindtarm ändade hans liv den 20/1 1892 och den resoluta Petronella flyttade då med de fem sönerna till Eslöv. Tomt hade Anders redan inhandlat före sin död, och sönerna byggde nu upp nya fabrikslokaler och fortsatte med orgel- o. pianotillverkningen.

Sönerna hade emellertid redan år 1891 antagit namnet Ahlfors, och den nya fabriken i Eslöv fick därför ändrat firmanamnet till: "Svensson—Ahlfors. Orgel- och Pianofabrik."

Den älskliga Petronella Andersdotter från Tranekärr 1 dog år 1917 och hon var farmor till Bibliotekarie Karin Ahlfors i Helsingborg, som numera har guldkorset i sin ägo.

Omkring år 1865 sjöng Helga Paulssons mormor, Botilda Thore i Kyrkokören. Hon var född Gudmundsson 1844 i Klockarbostället i Jonstorp. Johanna Holm, född år 1857, dotter till folkskollärare Andreas Petter Holm, som föddes i Farhults Klockaregård år 1825, sjöng i Kyrkokören omkring år 1872. Johanna Holm är mor till Ragnar Jakobsson, född den 19/10 1897, vars berättelse om — 300 år i Klockaregården — inleder den här minnesskriften.

Samtidig med Johanna i Kören var sannolikt folkskollärare A. P. Söderberg. Han tillträdde tjänsten i Täppeshusen omkring 1870, slutade c:a 1910 och dog någon gång på 1920-talet. Han var känd för sin utmärkta sångröst och hälsades säkert med glädje, när han kom cyklande den långa vägen från Täppeshusen till sångövningarna i Kyrkokören.

Under 1890-talet sjöng, sannolikt tillsammans med lärare Söderberg, följande församlingsbor i Kyrkokören: Karolina Paulsson, född 1872 i Jonstorp, syskonen Olof Olsson (far till nuvarande kyrkovärden i Farhult) född 1869 och Jenny Olsson, född 1878. Hildur Derviks mor Alma Andersson, född 1865 och Alma Holm, född 1867.

Under de följande åren har kanske Kören ibland lidit brist på tenorer och basar och blivit en Damkör. Men den har dock levt vidare och år 1917 och 1921, som de två korten är daterade, ser vi en blomstrande Kyrkokör. Korten är tagna i Vasabäcks skog i Tranekärr. I Vasabäck fanns en dansbana och dit gick folk ofta på söndagseftermiddagen med en kaffekorg på armen. Man hade roligt tillsammans i gröngräset medan man avnjöt det medhavda kaffet, tittade på Folkdanslaget, hörde på Kyrkokören, som ibland var där och sjöng glada vår- och sommarvisor och kanske också själv tog en svängom på dansbanan, när spelmännen lockade med en vals.

Kyrkokören i Vasabäck år 1917.

Sittande: Hildur Dervik och Agnes Nilsson.

1:a raden: Nanna Jönsson, Gunnestorp, Helga Svensson, Viaköp, Bertha Hermansson-Andersson, Döshult, Ellen Persson-Andersson, Farhults boställe, Hilma Andersson-Svensson, Lilla Snorröd, Frida Linde, Jontorp, Ivar Holm, Kantor, Arvid Jönsson, Jonstorp.

2:a raden: Tora Möller, Jonstorp, Helga Paulsson, Jonstorp, Elsa Svensson, Farhult, Inez Andersson, Görslöv, Siri Jönsson, Jonstorp, Audor Brandt, Jonstorp, Albin Bengtsson, Görslöv.

3:e raden: Sigrid Andersson, Lilla Snorröd, Gertrud Berg, Jonstorp, Nils Andersson, Björkeröd, Kyrkvaktmästare Linde (sticker fram huvudet).

Kyrkokören i Vasabäck år 1921.

1:a raden: Joel Rånne, Täppeshusen, Lantbrukselev Snygg, Lönhult, Ingeborg Jönsson-Wallin, Jonstorp, Karin Hall-Jönsson, Jontorpsgården, Evy Jönsson, Svanshall.

2:a raden: Ivar Holm, Kantor, Bertha Andersson, Döshult, Rättare Rasmusson, Lönhult, Anna-Maja Nilsson, Farhult, Frida Hansson, Farhult, Helga Paulsson, Jonstorp, Arvid Jönsson, Jonstorp.

3:e raden: Arvid Gudmundsson, Unnarp, Elsa Nilsson, Farhult, Tora Möller, Jonstorp.

4:e raden: Albin Bengtsson, Görslöv, Ellen Persson, Farhult, Hildur Dervik, Jonstorp, Ivar Jönsson, Görslöv.

När Kyrkoherde Bruno Fredlund som nygift, på aftonen den 1 oktober 1928, anlände till Farhults prästgård med sin brud Elsa, möttes de av en ståtlig äreport, som Kyrkokören hade rest och sången: "Första aftonen i det nya hemmet (Jag vet en hälsning mera kär...)" av Erik Gustaf Geijer.

Följande två kort är tagna i trädgården på Tunneberga Gästgärd, när Kören år 1930 sjöng där för ett Brudpar.

Helga Paulsson, Helga Svensson, Margit Paulsson, Joel Rånne, Millan Nilsson, Adel Persson, Signe Elversson, okänd gäst, Elsa Nilsson, Eva Palmqvist, Albin Bengtsson, Hugo Persson, Ella Jönsson-Braun, Frida Hansson o. Helga Fredlund (ej i Kören).

Margit Paulsson, Helga Paulsson, okänd gäst, Adele Persson, Joel Rånne, Signe Elversson, Albin Bengtsson, Ella Jönsson, Elsa Nilsson, Eva Palmqvist, Frida Hansson och sittande: Millan Nilsson, Gertrud Berg o. Hugo Persson.

Bruno Fredlund efterträddes våren 1943 av Ragnar Ekström, sedermera Teologie doktor. Hans sångintresserade hustru Inga sällade sig snabbt till Kyrkokörens skara. På våren 1968 lämnade Inga och Ragnar Ekström Farhult. Fem år senare dog Ragnar Ekström och gravsattes den 31/3 1973 på Farhults kyrkogård. Kyrkokören sjöng: Sorlet har dött av Daniel Olson.

Många församlingsbor har under tidernas lopp varit medlemmar i Farhults- och Jonstorp's Kyrkokör. Den skara av aktiva sångare som nu tillhör vår äldre generation, har försökt minnas, hur Kören såg ut mellan åren 1925 och fram under 50-talet.

Elsa Nilsson, Farhult
Helga Svensson, Viaköp
Edith Wennerström, Mjöhult
Signe Elversson, Jonstorp
Karin Bengtsson, Görslöv
Eva Palmqvist, Jonstorp
Margit Paulsson, Jonstorp
Anna Rånne, Jonstorp
Gertrud Söderlind

Gertrud Berg, Jonstorp
Frida Hansson, Farhult
Evy Jönsson, Svanshall
Anna-Maja Nilsson, Farhult
Ella Jönsson, Jonstorp
Maja-Lisa Nilsson, Jonstorp
Daga Johansson, Jonstorp
Vivan Rasmusson, Jonstorp
Millan Nilsson

Arvid Jönsson, Jonstorp
Ivar Jönsson, Görslöv
Albin Bengtsson, Görslöv
Erik Andersson, Farhult
Jan-Axel Berentz, Jonstorp
Nils-Rudolf (Rulle) Andersson,
Björkeröd

Arvid Gudmundsson, Unnarp
Ingvar Hallgren, Jonstorp
Joel Rånne, Jonstorp
Jonny Bengtsson, Görslöv
Folke Gudmundsson, Görslöv
Bertil Norelid, Jonstorp

Systrarna Agnes och Inga Gudmundsson, bördiga från Görslöv, fortsatte att sköta kantorstjänsten efter Ivar Holms avgång år 1956. Fr. o. m. detta år finns också en medlemsförteckning över Kyrkokören. Därför vet vi, att år 1965 finns följande sångare på läktarna på Kyrkans stora högtidsdagar:

Sopraner

Ulla Altrichter, Jonstorp
Inga Ekström, Farhult
Astrid Gudmundsson, Görslöv
Edith Lundqvist, Viaköp
Margareta Hyberg, Jonstorp
Eva Palmqvist, Jonstorp
Helga Paulsson, Jonstorp
Margareta Sätermo, Jonstorp

Altar

Anna-Greta Hyberg, Jonstorp
Ruth Persson, Jonstorp
Gun Söderlind, Jonstorp

Tenor

Åke Altrichter, Jonstorp
Nils Andersson, Svanshall

Basar

Erik Andersson, Jonstorp
Nils Larsson, Farhult
Carl Lundqvist, Viaköp

När Ragnar Ekström våren 1968 lämnade Farhult, blev nuvarande Prosten Tore Tengstrand vald till ny Kyrkoherde i Farhults- och Jonstors församlingar. Kantorstjänsten omdisponerades till en Kyrkokantorstjänst och fr. o. m. den 1 sept. 1970 innehåller denna befattning av Gunvor Lindberg, född den 18/3 1930. I skrivande stund omfattar tjänsten 24 veckotimmar. Ett åttiotal församlingsbor, fr. o. m. små läskunniga späda försteklassare och uppåt i åldrarna, så länge de små tunna kanter, som benämnes stämband fungerar, är anslutna till olika Körer inom Kyrkan.

Kyrkokörens medlemslista ser ut så här år 1980:

Sopraner

Eva Palmqvist, Jonstorp
Rosa Persson, Jonstorp
Carla Granqvist, Jonstorp
Siw Walter-Nilsson, Jonstorp
Ulla Nilsson, Farhult
Ingrid Larsson, Jonstorp
Gunnel Schmitz, Jonstorp
Anna-Lena Svensson, Jonstorp
Elsie Bäcklund, Jonstorp
Annika Cederhag, Mjöhult
Carina Nilsson, Görslöv
Eva Magnusson, Görslöv

Basar

Erik Andersson, Jonstorp
Knut Bengtsson, Södåkra
Sven-Harald Olsson, Södåkra
Sven Persson, Jonstorp
Sven Gudmundsson, Görslöv
Bertil Nordin, Görslöv

Altar

Anna-Greta Hyberg, Jonstorp
Ruth Persson, Jonstorp
Gun Söderlind, Jonstorp
Maja Olsson, Mjöhult
Alli Bäcklund, Jonstorp
Brita Bengtsson, Södåkra
Birgit Nyqvist, Jonstorp
Gunlög Persson, Jonstorp

Tenor

Paul-Inge Ivarsson, Görslöv
Bertil Söderlind, Jonstorp
Bertil Ekström, E-holm, född i
Jonstorp
Göran Olsson, Farhult
Mats Paulson, Mjöhult

Konstnärinnan Ulla Nilsson, som vi också finner bland sopranerna i sångkören, har målat det vackra omslaget till Minnes-skriften.

Ett varmt TACK för det, Ulla!

Epilog

Någon gång under 1850-talet ser vi alltså spåren av en Kyrkokör, men eftersom allt är nedtecknat efter samtal med en generation, som "ännu minns", har inga exakta data kunnat fastställas. Något Jubileum i traditionell stil med en *egen* återkommande dag att fira kommer därför inte att hållas.

På många av årets högtidsdagar har i modern tid nya seder vuxit fram och kanske urholkat den kyrkliga innebörden. Att smycka gravar och tända ljus vid dessa på Alla Helgons Dag är en sådan modern sedvänja. Och i många av landets kyrkor läser man också namnen på dem, som sedan förra Allhelgona gått bort.

Kyrkokör och Kyrkoråd i Farhult och Jonstorp anser det därför riktigt, att vi denna Allhelgonadag 1980 vid en Musikgudstjänst i Jonstorps kyrka tänker tillbaka på alla dem, som genom åren berikat våra Gudstjänster med sin sång och musik.

Förutom Prosten Tore Tengstrand, Kyrkokören och Kantor Gunvor Lindberg, kommer två solister att medverka, som har personlig anknytning till våra församlingar.

Sopranen Eva Lundberg är barnbarn till Johanna Holm och systerdotter till Ragnar Jakobsson. Eva är adjunkt vid Linnéskolan i Hässleholm, där hon undervisar i svenska, engelska, latin och språkkunskap.

Tenoren Arne Thambert är gift med Överlärare Joel Rannes dotter Margit och har alltsedan återinvigningen 1951 efter restaureringen av Jonstorps kyrka gästade våra församlingar och glatt oss med sin sång. I sin dagliga gärning är han Byrådirektör vid SJ i Stockholm. Båda solisterna har en lång sångutbildning bakom sig.

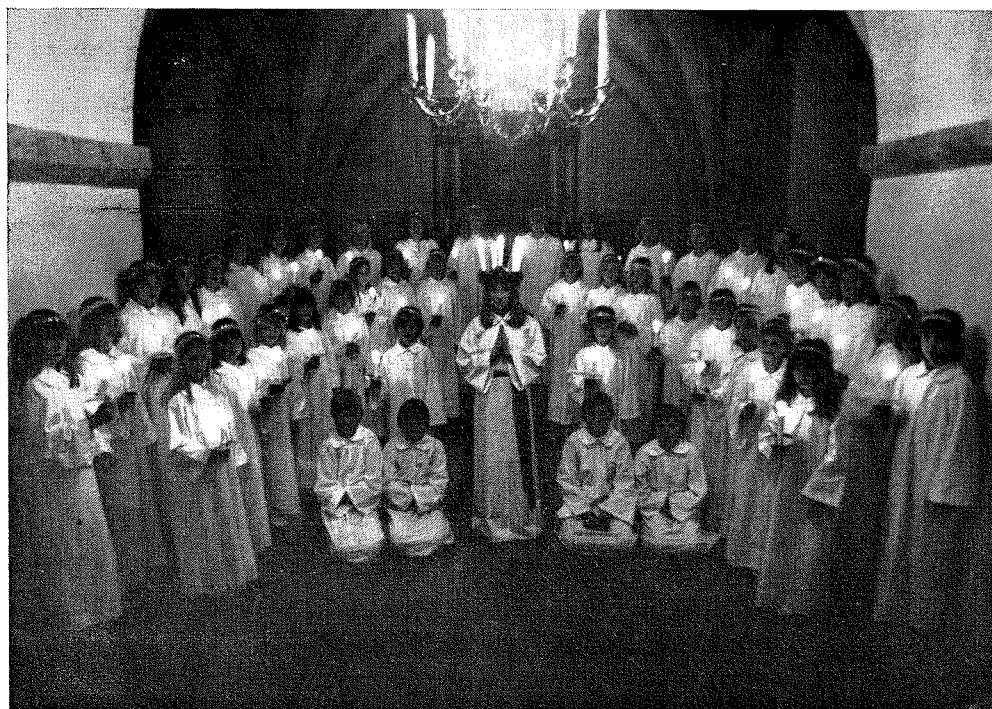
När klockorna ringer på Allhelgonadagen möts kyrkobesökarna av en stämningsfull kyrka, pyntad med blommor och levande ljus av Kyrkvaktmästarparet i Jonstorp, Gertrud och Lars Knutsson.

Innanför Långskeppets dörrar hälsar Jonstorps kyrkvårdar, Brita Bengtsson, Paul-Inge Ivarsson och Anders Thore, allmänheten välkommen.

Allhelgonadagen 1980 kommer att avslutas i Klockaregården i Farhult, numera Församlingshem. Där kommer Farhults Kyrkvaktmästarpar, Ulla och Sven Nilsson, samt Kyrkvårdarna Gunvor Andersson, Ragnar Kristiansson och Olle Olsson att fungera som värdar. *Ty det var ju där sången började en gång på 1700-talet, om än bara från en Klockarebänk längst fram i Kyrkan.*

Farhult: 4/2 1973 Ljumsässa med debut av stor ungdomskör. Här 43 av de 45 medlemmarna.

Jonstorps kyrka 1978.

Så här ser Kyrkokören ut
den 1/9 1980. Vi träffas i
St Olofsgården varje måndag
kl. 19.30.

Du som tycker det är roligt
att sjunga och vill vara med;
Känn dig varmt
välkommen!

”usik är en
gåva, en skänk av
Gud och giver jag
henne näst Teologien
den högsta äran.”
(Martin Luther)

Ett varmt tack till
er som hjälpt mig
att minnas.

G.L.

Lina Nilsson 86.